

CENTRE CATALÀ

Sumari

- Editorial • A la mort d'un vell amic
- Crònica del Centre
- La nostra gent
- D'aquí i d'allà
- Balcó obert a la mediterrània
- Bústia •

B u t l l e t í n ° 14

A LA MORT D'UN VELL AMIC

Sovint plorem la mort d'un familiar o amic entranyable, i mai o poques vegades ho fem per l'extinció d'un portantveu o revista, que ens acompanyà més de mig segle... que ens donà moltes hores d'alegria... que ens fortificà durant la desfeta... que glorificà la nostra cultura... que fou raig de llum en anys de tenebres... que lloà artistes de tota mena; Pey, Bru, Mira, Balmes, Tarragó i tants d'altres... que fou fogar de grans escriptors; Jordana, Benguerel, Cansó, Trabal, Oliver... que propicià Jocs Florals, exposicions, edicions, conferències... que fou sempre fidelíssim a la causa Nacional Catalana...

GERMANOR feu tot això.

Solament el patriotisme d'uns idealistes abrusats per l'enyor, podia bastir una obra semblant. No sabem si aquells catalans que esbossaren les primeres línies d'un Butlletí que es convertí en GERMANOR a primeries de segle, copçaren la importància i la grandesa que els anys donarien a aquella quimera que tot just brotava, i, tanmateix...

GERMANOR fou, durant més de mig segle, no sols l'amic i guia indis- cutible, sinó que també la força que donà vida material i espiritual al nostre Centre. Les seves pàgines plenes d'amor a la història, i sempre amarades de poesia, saberen dur als catalans de Xile i del món un permanent missatge d'exaltació envers totes les formes de la nostra cultura, mentre deixaven sentir el crit d'angoixa contra l'opressió que durant tants anys endogalà la nostra terra.

I ens catalans de Xile seguirem amb admiració la ruta del gran amic en la lluita contra el temps. L'ajudarem a travessar i suportar polèmiques, guerres i desfetes, i li férem costat en el llarg viatge on no feu altra cosa que mostrar els valors morals d'una col·lectivitat que, encara que minça i allunyada del caliu de la pàtria, sabé en tot moment exaltar el nom de Catalunya.

Però el món gira i les obres i els homes moren, i l'amic GERMANOR també morí sense massa pena. S'extingí lentament, lamentablement despullat de bons, ja sense esma per a seguir caminant. No gosem dir sense glòria, perquè no volem convertir la frase en un tòpic que de cap manera reflexaria el pensament dels qui ara escriuen aquestes ratlles. Morí sí, i de les seves cendres espirituals, aquelles que en el curs de la seva llarga vida esventà generosament per tots els racons del món, els catalans de Xile en som de dret hereus. Una herència que ens omple de dignitat i d'orgull, i que ens permet refer els anys d'història d'una col·lectivitat autènticament catalana, gairebé desconeguda per molts catalans a Catalunya.

Crònica del Centre

Commemoració de la Diada de l'onze de setembre de 1714. El programa enviat als socis citava a un "Sopar de germanor i d'afirmació patriòtica, i a una sobretaula dedicada a la música i poesia catalanes, que s'havia intitulat "Poesia i música catalanes durant el primer mileni".

La concurrència a la crida fou nombrosa. Al sopar hi assistiren més de cinquanta persones. A l'hora de les postres, l'encarregat de la presentació començà per excusar-se de la desproporcionada ambició del tema, ja que, -digué,- en una curta sobretaula no es pot fer, de manera seriosa, ni una breu síntesi d'allò que s'anunciava en el programa. Des del naixement de Catalunya, -continua,- han passat generacions de trovadors, monjos i seglars que junts formaren un processó interminable de creadors de cants i de gloses poètiques. Tractar d'encabir en la curta sobretaula d'avui aquesta llarguíssima processó és impossible... i ho seria igualment en moltes sobretaulas.

Realment, encara que l'espai s'allargà molt més d'allò que hom havia proposat, les mostres de música tingueren de reduir-se. Tanmateix es tocaren curtes seleccions del "romànic"; de la Cort de Jaume Ier el Conqueridor; salms antics i cançons modernes cantats per l'Escolania de Montserrat. S'escoltaren belles poesies del ssgle XVI musicades per Rafael Subirats... finalment, ben entrada la renaixença, s'arribà a l'Orfeo Català dirigit pel Mestre Millet de qui escoltarem "Pregària a la Verge del Remei" i el "Cant a la Senyera".

A l'espai dedicat a poesia, cooperaren recitant-ne, tres persones assistents al sopar. La senyora Josefina Pi, professora de català, que durant la seva estada a Santiago donà diàriament classes del nostre idioma a nombrosos membres de la col·lectivitat, recità, de Josep Carner, "Déu nos do ser catalans". L'amic Pelai Sala recità, de Salvador Espriu, "Assaig de càntic en el temple", i per finir el curt apartat poètic, la senyoreta Anna-Maria Prat i Trabal recità de Ventura Gassol, "Les tombes flamejants". De la conducció del programa, se n'encarregà Pere Pruna.

Heus ací com aquest any commemorarem la Diada de l'Onze de setembre de 1714 a Santiago de Xile.

Lliçons de català. En els moments d'escriure aquestes ratlles, la senyora Josefina Pi i Mas, que arribà lleugera de Barcelona només amb el títol de professora de català, se n'entornà a Catalunya carregada amb l'afecte que sabé desvetllar a tots els seus alumnes, i la sincera admiració del quí, per diverses causes, no pogueren assistir a les seves classes.

Si bé el Consell Directiu del Centre tenia l'esperança que resultés profitós l'esforç que amb l'ajut de la Generalitat de Catalunya s'havia concretat, de dur a Santiago un professor de català, mai no sospità que l'assaig aconseguís un semblant èxit. Dones i homes de diverses generacions assistiren puntualment a les continuades classes que es donaren en el saló d'actes del Centre. La difícil tasca d'alliçonar amb poc temps a molts dels nostres socis i amics que tenien poques referències entre accents greus o vocals neutres, es resolgué satisfactòriament per la vàlua pedagògica de la professora. La tenacitat i l'aplicació anaren a càrrec dels alumnes.

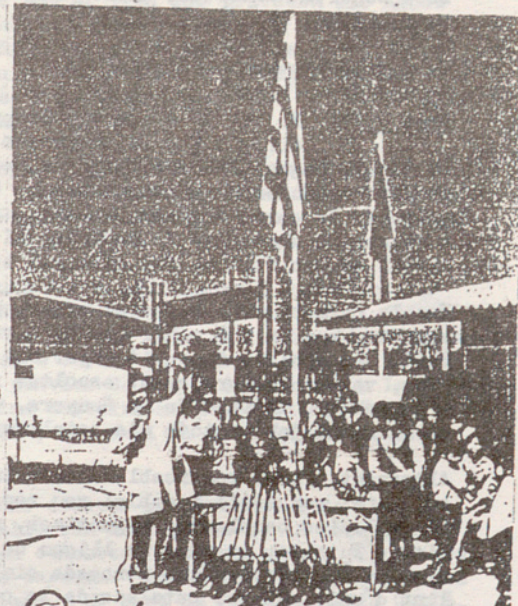
Mentrestant, finida la seva estada a Santiago, la senyora Josefina Pi i Mas, ja amb el peu a l'avió que la retornava a Barcelona, fou acomiadada pels seus alumnes i pel Consell Directiu del Centre, amb nombroses proves d'admiració i afecte. Deixa sembrada una llavor que esperem que broti ufana i esponerosa.

Col·legi "Cataluña". El Centre Català

manté una relació permanent amb aquest establiment educacional, situat a La Florida, un barri a la perifèria de Santiago. Aquest any, allí, s'hi fan classes en instal·lacions recentment inaugurades, de gran capacitat i comoditat, per a professors i alumnes.

A mitjan octubre, una comissió de la nostra entitat visita el col·legi i fey lliurament al Director d'un conjunt d'elements d'asbarjo i ensenyament: eines de jardineria, un microscopi, un baròmetre-termòmetre-higròmetre, làmines murals d'anatomia humana i animal, i altres elements didàctics.

La donació fou molt ben rebuda. La fotografia que reproduïm en aquest Butlletí, mostra al Director de l'establiment explicant als alumnes la importància dels elements donats, tot això en una esplanada del col·legi, emmarcada per les banderes flamejants de Xile i Catalunya.

Donació:
Centre Català a Col·legi "CATALUÑA"

11-X-75.

79è aniversari de la fundació del Centre. Els aniversaris s'acostumen a celebrar, i el nostre Centre és fidel cultor d'aquesta tradició tant universal com catalana. El dia 17 de novembre, enmig de l'eufòria que comportà l'èxit de la primera excursió del Grup Coral a fora del país, s'organitzà la festa de la celebració del 79è aniversari del Centre, amb un programa d'actes més extens que en anys anteriors. Sardanes, cançons pel Grup Coral, i com a fi de festa un Dinar de Germanor.

No cal dir que l'acte fou molt concorregut i resultà plenament reeixit. Les sardanes, cada vegada més nodrides, feren petit l'espai del nostre modest pati dels llimoners. El cor cantà El Cant de la Senyera, Virolai, Jovenívola, Roseret del Rosselló, La filadora i l'Emigrant. El Dinar de Germanor, més que un acte ritual esdevingué, com passa sovint, en amistos espai de convivència i d'animada conversació.

A l'hora de les postres, el president senyor Antoni Pi, feu una breu síntesi d'allò que significaren 79 anys de vida del Centre entre hores de joia i moments de neguits. Es referí a la vida del darrer any i en destacà la vigorosa activitat social que converteix cada racó del

nostre casal en un centre d'inquietuds; exaltà l'èxit que tingueren en molts aspectes les classes de català; l'aportació espiritual i material envers el col·legi "CATALUNYA"; la reeixida vetllada organitzada per a commemorar la Diada Històrica de l'Onze de setembre de 1714, i finalment dedicà un paràgraf brillant, a l'actuació del Grup Coral del Centre, -que gosà batejar com Orfeo,- per la seva recent actuació a Mendoza. En destacà, i donà gràcies en nom del Centre, a la senyoreta Conxita Martorell, directora del Grup, a qui considerà la figura rellevant de l'èxit.

Va ser llargament aplaudit.

Grup Coral. El dia 31 d'octubre proppassat, el nostre novell Orfeo dirigit per la senyoreta Conxita Martorell, prengué part a la Segona Trobada Coral de Germanor, organitzada pel Centre Català de Mendoza, juntament amb la Coral del mateix Centre dirigida per la senyora Núria Ginesta. A la Trobada, que es realitzà a la ciutat argentina de Mendoza, hi assistí també la Coral de la ciutat de San Martín, dirigida pel mestre Jordi Ginesta i Cabot.

Fou la primera vegada que el nostre grup assistí a una festa d'aquesta mena, i val a dir que la seva estrena esdevingué tot un èxit. L'escollit i nodrit repertori que interpretà amb tota justesa, va ser fervorosament escoltat i llargament aplaudit. L'Emigrant, El Cant de la Senyera, el Virolai i Jovenívola, emocionaren de debò a tots els catalans que s'havien aplegat a l'acte.

Altrament, foren remarcables les actuacions dels tres grups, cadascun en el seu estil i amb el seu repertori. Durant hores s'escoltaren melodies catalanes, argentines, xilenes, alemanyes... Sota les ales d'Estexe, es creà un lligam de gran fermesa, ja que la festa significà, a part d'una abraçada simbòlica de pau i d'amor, un fort llaç d'unió amb els catalans de la conca atlàntica que ens plaurà mantenir. Ja Clavé deia "que les cançons uneixen més que les cadenes", i nosaltres pensem que aquesta primera trobada, és la primera anella d'una cadena de relació i visites, que ens conduirà a noves oportunitats de convivència.

Val a dir que la festa no es reduí només al recital de cançons. Els nostres cantaires van ser contínuament festejats a afalagats pels germans argentins amb atencions de tota mena. Les hores de menjar es convertiren en veritables àpats de germanor, i les hores de lleure i de passeig crearen noves amistats prometedores.

A l'hora del protocol, pel Centre Català de Mendoza agrai l'aportació coral del nostre grup, el seu president senyor Martí Valero. De part del Centre Català de Santiago de Xile, es llegí una carta del president senyor Antoni Pi. Per cloure l'acte, el senyor Juli Moliné, en representació del nostre grup, donà gràcies, cordialment, per totes les atencions rebudes.

Fou una gran Trobada, amb l'esperança de repetir-la ben aviat... a Santiago o a qualsevol poble.

El Dr. Pere Llorens condecorat pel Japó. El nostre consoci i estimat amic Pere Llorens i Roigé, ha rebut les insígnies de l'Orde del Sol Naixent, per haver contribuït, -com diu el pràmbul de la respectiva resolució,- "a l'enfortiment dels vincles d'enteniment i amistat de Xile i el Japó".

La condecoració li ha estat lliurada el dia 19 del corrent novembre, a la residència de l'ambaixador japonès Koichi Komura.

Aquest Butlletí felicita molt cordialment al Dr. Llorens, per la distinció rebuda.

La nostra gent

CLAUDI TARRACÓ I BORRÀS, NASQUÉ A VILLALBA DELS ARCS EL PRIMER ANY D'AQUEST SEGLE. ES MARIDÀ AMB TERESA DOMÈNECH I LLOP. DEL MATRIMONI NASQUEREN DOS FILLS, LAMBERT I AMÈLIA. JUNTS ARRIBAREN A XILE EL MES DE DESEMBRE DE 1939, VIA BUENOS AIRES.

"arribarem amb el tren que travessa els Andes des de Mendoza. Vam travessar l'atlàntic amb el "FORMOSA", vaixell francès que serví d'esquer al cuirassat "GRAFF VON SPEE" enfonsat poc després pels anglesos davant de Montevideo. Tota una història".

"a Catalunya em dedicava a decorar façanes com escultor. Vaig fer models per en Puig i Cadafalc i per en Gaudí, endemés d'altres coses, com restaurant la Cascada del Parc, d'en Gaudí, i el monument a Aribau".

"Xile resultà sempre per a mi, una terra acollidora i generosa. La gent amistosa i respectuosa. No em va ser difícil trobar-hi feina. Un ferreter espanyol va oferir-me comprar tots els safarets que podés fer... em calia, només, anar a cercar la pedra i l'arena al riu Mapocho... però ben aviat vaig canviar de ram i dedicar-me a la fusta. Mobles de cuina primer, fins associar-me més tard amb Cristià Aguadé en la gran indústria "SUR", que avui és molt important dins del mercat del moble".

"en acomplir 52 anys vaig decidir dedicar-me novament i de ple, a l'escultura i pintura que era allò que més estimava. A mesura que avançaven els anys intervenia en concursos i exposicions. He guanyat quatre primeres medalles, i una tercera. Sóc autor de dos monuments situats en dues places de Santiago. El bust de PEDRO AGUIRRE CERDA, el president que ens donà l'entrada a Xile, en una, i un altre a la Plaça de la Índia representant a Gandhi, Nehru i Tagore".

"he fet molts viatges a Catalunya. He exposat a Barcelona, Tarragona, Mallorca i Valls. L'escultura "Repòs" fou premiada per l'Ajuntament de Barcelona i instal·lada al Parc de la Ciutadella. En els Museus de Tarragona i Valls hi ha escultures meves, igualment que a Vilanova i la Geltrú".

"des de la meva arribada a Xile he format part de diversos Consells Directius del Centre Català, arribant-ne a ésser president una pila d'anys. Van ser anys difícils, però ens tocà fer un esforç per a mantenir viva la flama, i el fòrem. En nom del Centre Català de Santiago de Xile, em pertocà d'assistir a la Primera Trobada de Casals Catalans d'America, organitzada per l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana".

"el Centre fou, des de la nostra arribada, un tros de pàtria llunya na. Una continuació de les nostres tradicions i una veritable llar d'amistat i de germanor".

"darrerament la nostra entitat s'anava esllanguint, però sortosament durà poc la tristor. Noves fornades de gent jove revifaren la flama patriòtica, i donaren nova virior a aquell Casal que els fundadors havien creat amb tant d'orgull. S'expandiren les activitats culturals; es feu renéixer el grup coral; es canvià de local, cosa que permeté la instal·lació d'un digne restaurant... Crec que tot va per bon camí, i estic d'acord amb la direcció del Centre. Cal només atreure més i més a la joventut i a la mainada perquè ells són el nostre futur. De quina manera? No ho sé!

D'ací i d'allà

Maria-Dolors Corteyens trameté, fa un temps, un article destinat a la revista GERMANOR. Malsuradament i per raons que tothom coneix, no ens fou possible donar a l'article el destí que l'autora ens indicava. Avui el publiquem en el Butlletí, segurs com estem de l'interès que tindrà en tots els catalans residents a Xile.

Maria-Dolors Cortey, empordanesa resident a Mallorca, és autora de llibres diversos, sobretot reculls de llegendes populars catalanes, contes breus i novel·les.

Hola amics! Això del sermonet de presentació és més difícil del que em pensava. Sóc mig empordanesa i la gent d'aquelles terres diu que, "davant d'una dificultat, només cal un buf de tramuntana i tirar pel dret". Som-hi, doncs!

Voldria oferir als lectors pinzellades de tota mena: ironia, tendresa, admiració, menyspreu, originalitat. Aquí no és tasca difícil, perquè tenim de tot i molt.

Agafeu un mapa i quan els ulls es tornin dolços amanyagant Catalunya, tireu més cap a la dreta on hi trobareu un grapat d'illes escampades (diuen que el Creador s'espolsava els dits) que són, Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera i Cabrera.

Ara escric des de Palma, la capital de l'illa més gran, que és Mallorca, on la gent dels pobles parla un català amb una deliciosa cantarella melodiosa, relaxant: és el mallorquí. En canvi a Palma, ciutat, la barreja de moltes parles i el domini brutal del castellà, "fa fi" (parlar castellà els vells diuen, encertadament, "xerrar foraster". Fa venir pell de gallina escoltar aquesta gent que malmet la llengua de Cervantes amb fruïció notòria. Els pares, amb les amistats de sempre, parlen un mallorquí pobre i ple de barbarismes que fa escriure. Amb els fills, el castellà en surt molt mal parat.

Acabada la Dictadura, semblava que la parla catalana de Mallorca s'aniria netejant. Les escoles, universitats, etc. volien escriure, co-neixer i parlar la llengua de Ramon Llull, i dels cavallers que acompanyaren al Conqueridor... però la política ho ha embolicat tot. Els dretans diuen que són mallorquins, però mai no catalans "perquè els del Principat volen fer-los els seus esclaus". La gent que tira més a l'esquerra, defensa el català amb els naturals girs, pronunciació i sintaxi illencs. Les "cartes al Director" són d'antologia i d'efectes variats: van del benyor a dues passes de l'infart al llegir: "renegamós de los catalanes y no nos consideramos descendientes ni hermanos suyos", fins el lector que es fa un tip de riure per tanta ximpleria i descoñeixement.

També m'agradaria parlar de les costums de la Sibillà; de la nit de Nadal; dels rosaris de dolços per Tots Sants; de les serenades a les Verges; dels cavalls i cavallers de Menorca i de les costums d'Eivissa sempre indiferent i misteriosa...

I per variar, de la esbojarrada barreja de gent i de races. Nòrdics que a l'estiu baixen de l'avió blancs com un glop de llet i tornen a llurs països vermells com crancs, carregats d'ensaimades, burrets de feltre i collars de perles... Milionaris del petroli que fan tancar una joieria de luxe per evitar les mirades curioses, mentre el seu harem tria les joies... (totes d'un mateix model, naturalment).

Voldria, lectors de GERMANOR, qua aquesta finestra i la mar Mediterrània us agradés. A mi el que m'agradaria de veritat seria que algú de vostres em demanés coses d'aquesta illa que feu dir a Jaume el Conqueridor fa una pila d'anys, "és la pus bella terra que anc haguéssim vista jo, ni aquells que amb nos eren".

El llibre català a la fira de Frankfurt. Cinquanta editors catalans s'han fet presents, aquest any, a la Fira de Frankfurt. Editaren un catàleg, en llengües anglesa i francesa, amb les fitxes de quatre-cents llibres en català, molts dels quals han interessat als editors estrangers. Un dels autors que més cridà l'atenció a la Fira, fou Salvador Espriu (recentment traspassat), del qual se n'exhibí "La Pell de Brau", traduïda a l'alemany.

Les despulles de Lluís Companys reposen en un mausoleu. En complir-se 45 anys de la mort del President màrtir de Catalunya, les seves despulles han estat traslladades a un auster mausoleu, construït per la Generalitat al Fossar de la Pedrera. El sepulcre és al mig d'un estanyol artificial, cobert amb una arcada, i ha estat emplaçat on hi ha centenars de tombes d'afusellats pel règim franquista.

El Castell dels Comtes de Pallars. La vila de Sort ha recuperat l'antic castell del comtes de Pallars, que data del segle VIIIè i que serví de cenentiri, durant mols anys. El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha atorgat una primera subvenció de 4.900.000 pessetes per a la primera fase de la reconstrucció del castell, una obra de gran interès històric, d'origen no massa clar, però d'indubtable significació per a determinar els orígens de la nacionalitat catalana.

Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Joan Coromines ha enllestit aquesta obra, després de treballar-hi durant set anys. El Diccionari es compon de nou volums, dels que se n'han editat ja cinc. Per Nadal d'aquest any sortirà el sisè, i després seguiran els tres restants.

III CONCURS DE CONTES EN CATALÀ

Per a nois i noies, convocat per Premsa Catalana SA,
editora del diari AVUI.

TEMA: Lliure i original de l'autor

CATEGORIES: Nivell A, de 10 a 12 anys
Nivell B, de 13 a 15 anys
Nivell C, de 16 a 18 anys

EXTENSIO: Mínima de dos folis per al nivell C i d'un foli per als nivells A i B. La màxima serà de tres folis en totes les categories.

PREMIS: S'atorgaran dos premis en cadascuna de les categories.

LLIURAMENT DELS TREBALLS: S'enviaran sis còpies mecanografiades a: AVUI, III Concurs de Contes, Consell de Cent, 425, 4t. pis - 08009 BARCELONA. Adjunteu, en un sobre a part, el nom i els cognoms de l'autor, l'edat, l'adreça i el telèfon, així com el nom i el telèfon de l'escola on estúdieu.

JURAT: Serà nomenat i fet públic a les pàgines de l'AVUI.

TERMINI DE RECEPCIÓ: 31 de gener del 1986.

Bústia

ELS CATALANS DE XILE

Ens escriu Víctor Castells. A l'hora de voler estudiar l'emigració catalana a l'Amèrica i les activitats associatives i culturals que hi ha desenvolupat, Xile se situa tot d'una a primera línia. No hi ha enca ra un estudi fet sobre els catalans en temps de la colonització, la seva aportació a la independència i durant el segle passat, però des- perta admiració un simple cop d'ull a tot allò que es coneix del segle actual. No oblidem que fou precisament a Xile on es publicà una obra tan ambiciosa com EL PROGRESO CATALAN EN AMÉRICA.

Hi ha tot un historial del CENTRE CATALÀ, amb una envergadura i una continuïtat que el situa com el més antic entre els existents. (El de Rosario és quatre anys anterior però d'actuació menys densa, i el de Buenos Aires és en realitat una recreació, fusionant dues entitats anteriors). De manera molt remarcable hi ha GERMANOR, una de les publi- cacione de més llarga durada entre totes les catalanes, i d'altres publicacions que, si més no, són exponent de grans inquietuds i que demostren el gruix i la fidelitat d'una col·lectivitat ben important.

L'EMIGRANT, NOTICIARI CATALÀ, SENYERA, RETORN... sovint obra d'indivi- dus abnegats o de grups que polemitzen els uns amb els altres. En tot cas, vida catalana, prufja de superació, desig fervent d'aportar idees i iniciatives, en benefici dels residents o per major glòria de Cata- lunya. Admirable. A vegades, també, publicacions en l'idioma del país o col·laboracions als diaris, com les pàgines del dia de Sant Jordi, per a fer-se presents com a grup nacional i donar a conèixer el fet català a l'opinió pública xilena.

I quants homes actius i rellevants! Godó, Camplà, Pi, Abril, Ginés, Margarit, Jordana, Guansé... I els grups: els esportius, els organit- zadors de Jocs Florals, els mutualistes, la Penya Batibull... Tot un món, de gent, d'història, d'abrandaments i de realitzacions, de cele- bracions i de festes, de presència catalana, en fi, que encara no ha estat adequadament compilada per a constància i exemple. I com que precisament hi treballem, en aquesta direcció, cerquem tota mena de pa- pers i documents: revistes, opuscles, diaris, cartes, fotografies, lli- bres memòries, programes, invitacions a actes, rebuts, ressenyes...

Santiago de Xile, novembre de 1985

Edició:	CENTRE CATALÀ
Direcció:	Pere Pruna i Gascon
Equip de redacció:	Ofèlia Fernández Pelai Sala Pere Pruna